

POSTANOWIENIE

29 stycznia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 29 stycznia 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa W.C. i D.C.
przeciwko A.C.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na skutek skargi kasacyjnej W.C. i D.C.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 13 czerwca 2024 r., I ACa 436/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(a.z.)

UZASADNIENIE

W skardze kasacyjnej wywiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 13 czerwca 2024 r. powodowie wnieśli o przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Zdaniem skarżących w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne:

1) Czy w sytuacji, w której w treści umowy darowizny zostanie zastrzeżony warunek, że w związku z jej dokonaniem obdarowany zobowiązuje się wobec darczyńcy do określonych działań, *in concreto* - w postaci dożywotniego i nieodpłatnego zapewnienia mieszkania w darowanym domu oraz opieki w starości

i w razie choroby, a następnie obdarowany z tych obowiązków się nie wywiązuje, darczyńca ma prawo odwołać taką darowiznę z uwagi na rażącą niewdzięczność obdarowanego w rozumieniu przepisu art. 898 § 1 k.c.?

2) Czy w sytuacji, w której w wyroku rozwodowym sąd rozwodowy prawomocnie ustalił, że obdarowana (pozwana) dopuściła się względem jedyne go syna darczyńców zdrady małżeńskiej, co było jednocześnie przyczyną ustania rodzinnych więzi pomiędzy obdarowaną i darczyńcami, a w konsekwencji zaprzestania przez obdarowaną wykonywania wobec darczyńców przewidzianego w umowie obowiązku w postaci dożywotniego i nieodpłatnego zapewnienia darczyńcy mieszkania w darowanym domu oraz opieki w starości i w razie choroby - sąd rozpoznając sprawę w przedmiocie odwołania darowizny przy ocenie przesłanki „rażącej niewdzięczności obdarowanego” w rozumieniu przepisu art. 898 § 1 k.c. nie jest związany tymi ustaleniami sądu rozwodowego i może nie brać pod uwagę takich prawomocnych i występujących w obrocie prawnym ustaleń sądu rozwodowego, co w istocie uczynił sąd *ad quem* rozpoznając apelację powodów.

Zdaniem skarżących oczywista zasadność skargi kasacyjnej widoczna jest już *prima facie* po pierwszej lekturze uzasadnienia zaskarżonego wyroku w ujęciu zarzutów dotyczących naruszenia przepisów postępowania, mogących mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Powodowie podnieśli, że Sąd drugiej instancji zaniechał oceny czy zaprzestanie przez pozwaną interesowania się losem powodów, kontaktowania się z nimi, wspierania, opiekowania się (również w czasie pandemii), oraz niewywiązywanie się z pisemnego zobowiązania do zapewnienia im dożywotnio i nieodpłatnie mieszkania w darowanym domu, opieki w starości i w razie choroby, pozwala kwalifikować zachowanie pozwanej w kategoriach „rażącej niewdzięczności”.

Zarzucili, że Sąd odwoławczy nie rozpoznał zarzutów apelacji, a przynajmniej nie dał temu dostatecznego wyrazu w treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Doprowadziło to nie tylko do wydania błędnego wyroku, ale również wyroku, który nie daje się obecnie poddać realnej kontroli kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Mając powyższe na względzie podkreślić należy, że cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez prawidłowe powołanie i wyczerpujące uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które - zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W tym kontekście zauważyć trzeba, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wraz z uzasadnieniem jest odrębną konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) i nie jest rzeczą Sądu Najwyższego poszukiwanie w innych częściach wniesionego środka prawnego argumentów na uzasadnienie podniesionych w nim twierdzeń (zob. postanowienia SN: z 22 kwietnia 2015 r., IV CSK 613/14 oraz z 30 maja 2001 r., III CZ 36/01, OSNC 2002, nr 2, poz. 22).

Odnosząc się w pierwszej kolejności do ujęcia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podnieść należy, że zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że jeżeli jako okoliczność uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 w zw. art. 398⁹ § 1 k.p.c.) wskazuje się istotne zagadnienie prawne, a więc zagadnienie poważne, wymagające pogłębionej analizy prawnej i wcześniej nierozstrzygane, to skarga taka nie może być jednocześnie oczywiście uzasadniona, a więc uzasadniona *prima facie*, bez podejmowania jakichkolwiek szczegółowych analiz i dociekań. To samo dotyczy zbiegu przesłanek w postaci oczywistej zasadności skargi oraz potrzeby wykładni przepisów prawa (zob. orzeczenia SN: z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, i z 17 lipca 2019 r., III CSK 148/19).

W konsekwencji konstrukcja przedmiotowego wniosku skarżących nie może być uznana za prawidłową.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas nierozstrzygnięte w orzecznictwie, a zatem takie, które cechuje się przymiotem nowości i którego wyjaśnienie może sprzyjać rozwojowi prawa (zob. np. postanowienia SN: z 21 stycznia 2022 r., I CSK 1285/22; z 24 kwietnia 2023 r., I CSK 4950/22; z 20 grudnia 2023 r., I CSK 4003/23). Powołanie się na przyczynę kasacyjną wymienioną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Zagadnienie prawne powinno przy tym zostać oparte na konkretnych, powołanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przepisach prawa, które jednocześnie pozostają w związku z podstawami wniesionego środka prawnego. Zagadnienie takie musi zostać ujęte w sposób abstrakcyjny - tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest także powołanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen przedstawionego problemu i zaprezentowanie możliwych kierunków interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 16 grudnia 2021 r., V CSK 289/21; z 23 grudnia 2022 r., I CSK 3245/22; z 14 czerwca 2023 r., I CSK 1253/23; z 4 września 2023 r., I CSK 1862/23; z 31 stycznia 2024 r., I CSK 2718/23).

Analiza przedstawionych przez skarżących problemów nie pozwala na przyjęcie, że podnoszone kwestie stanowią istotne zagadnienia prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Powodowie nie przedstawili stosownej argumentacji jurydycznej potwierdzającej, że zagadnienia te mają charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że istnieją co najmniej dwie równorzędne możliwości ich rozstrzygnięcia. Innymi słowy, w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powodowie nie przytoczyli – co jest niezbędne - poglądów orzecznictwa i doktryny, które wskazywałyby na istnienie rozbieżnych interpretacji przywołanej regulacji i racje jurydyczne stojące za nimi (zob. postanowienie SN z 18 grudnia 2025 r., I CSK 3743/24).

Sąd Najwyższy wyjaśnił już, że w przypadku umowy, w wyniku której dochodzi do przeniesienia prawa własności nieruchomości rolnej pod tytułem darmym świadczenia na rzecz darczyńcy, do poniesienia których zobowiązuje się obdarowany, nie stanowią wzajemnego ekwiwalentu w zamian za uzyskane przez niego prawo własności. Niewywiązywanie się przez obdarowanego z tych obowiązków, może jednak prowadzić do powstania po jego stronie rażącej niewdzięczności w rozumieniu art. 898 § 1 k.c. i w konsekwencji do odwołania darowizny z obowiązkiem zwrotu jej przedmiotu (zob. *mutatis mutandis* wyrok SN z 23 marca 2022 r., II CSKP 280/22).

Odnosnie do zagadnienia drugiego przede wszystkim należy wskazać, że art. 898 § 1 k.c. wymaga, by naganny czyn obdarowanego skierowany był bezpośrednio przeciwko darczyńcy. Jeżeli czyn jest skierowany przeciwko osobie bliskiej darczyńcy, może być uznany za rażącą w stosunku do niego niewdzięczność tylko wtedy, gdy był podjęty z zamiarem pokrzywdzenia darczyńcy. Dopiero wykazanie, że zachowanie obdarowanego wobec osoby trzeciej, bliskiej darczyńcy, zostało podjęte z zamiarem pokrzywdzenia darczyńcy mogłoby uzasadniać twierdzenie o rażącej niewdzięczności (zob. uchwała SN z 29 września 1969 r., III CZP 63/69 i wyroki: z 11 marca 2003 r., V CKN 1829/00; z 28 marca 2012 r., V CSK 179/11, OSNC-ZD 2013, nr A, poz. 180). Ustalenie przez sąd rozpadu związku małżeńskiego winy jednego z małżonków nie przesądza zatem o istnieniu przesłanek odwołania darowizny dokonanej przez rodziców drugiego małżonka.

Ponadto drugie z przedstawionych zagadnień nie ma charakteru uniwersalnego, o czym przekonuje jego szczegółowość i silne powiązanie z konkretnym stanem faktycznym (odniesienie do stron postępowania). Oznacza to, że ma ono charakter kazuistyczny – co jak zostało wyjaśnione jest niedopuszczalne, a jego znaczenie nie wykracza poza rozpoznawaną sprawę. W istocie skarżący nie dążą do rozstrzygnięcia uniwersalnego problemu prawnego, ale weryfikacji trafności rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji (zob. postanowienie SN z 25 października 2023 r., I CSK 3247/23).

Kwalifikowanie określonego stanu faktycznego jako „rażącej niewdzięczności” należy przy tym do sądu *meriti* i nie jest możliwa unifikacja tego pojęcia ani stworzenia jego uniwersalnej syntezy. Nie ma bowiem ogólnej reguły pozwalającej na uznanie zachowania obdarowanego wobec darczyńcy za rażącą niewdzięczność uzasadniającą odwołanie darowizny (zob. postanowienie SN z 16 stycznia 2015 r., III CSK 312/14).

Powołanie się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) stawia skarżącemu szczególnie wysokie wymagania. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, podzielanym przez doktrynę, oczywista zasadność skargi oznacza, że dla przeciętnego prawnika podstawy wskazane w skardze *prima facie* zasługują na uwzględnienie. Sytuacja taka będzie miała miejsce tylko wtedy, gdy bez wątplenia wystąpiły zarzucane uchybienia, jest pewne, że miały one wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia albo podniesione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania argumenty oczywiście uzasadniają zasadność wniesionego środka prawnego. Oczywiście jest przy tym tylko to, co można dostrzec od razu - bez potrzeby głębszej analizy czy przeprowadzenia wnikliwych badań lub dociekań. Innymi słowy, podnoszone uchybienia muszą mieć kwalifikowany charakter i być dostrzegalne na pierwszy rzut oka - już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (zob. m.in. postanowienia SN: z 27 kwietnia 2006 r., I CZ 15/06; z 7 maja 2010 r., V CSK 459/09; z 15 czerwca 2018 r., III CSK 38/18; z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19, z 28 stycznia 2022 r., I CSK 584/22; z 7 czerwca 2023 r., I CSK 742/23; z 20 października 2023 r., I CSK 1673/23).

Podkreślenia wymaga, że przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. obejmuje jedynie uchybienia przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym, które polegają w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym.

Należy też wskazać, że zgodnie z powszechnie aprobowanym w orzecnictwie i nauce prawa stanowiskiem, o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z wystąpieniem przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie decyduje *per se* nawet oczywiste naruszenie konkretnego przepisu, lecz jego skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać (zob. np. postanowienie SN z 1 grudnia 2023 r., I CSK 5300/22 i przywołane tam orzecznictwo).

Skarżący nie przedstawili przekonujących od razu, widocznych *prima facie*, twierdzeń wykazujących racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Powodowie w uzasadnieniu przesłanki przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie powołali żadnych przepisów prawa, których naruszenie mogłoby prowadzić do wydania rażąco wadliwego orzeczenia i tym samym wskazywać na oczywistą zasadność ich skargi.

Zgodnie z art. 898 § 1 k.c. przesłanką powstania uprawnienia do odwołania darowizny jest naruszenie etycznej powinności wdzięczności po stronie obdarowanego. Instytucja ta ma charakter wyjątkowy, ponieważ stanowi wyjątek od zasady trwałości umów, mający stanowić sankcję na wypadek niedopełnienia powinności etycznego postępowania w stosunku do darczyńcy. W związku z tym, w orzecnictwie zwraca się uwagę na konieczność ścisłej, restryktywnej wykładni nieostro zarysowanej przesłanki uzasadniającej odwołanie darowizny. Odwołanie darowizny może być uzasadnione tylko w szczególnych przypadkach, gdy niewdzięczność obdarowanego wobec darczyńcy osiągnie stopień rażący, o czym można mówić zwłaszcza w przypadku przestępstw obdarowanego popełnionych przeciwko darczyńcy lub jego bliskim, względnie rażącego, uporczywego zaniedbywania obowiązków rodzinnych wobec darczyńcy. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że obiektywne naruszenie prawa lub zasad moralnych, nawet w znaczącym stopniu, nie jest równoznaczne z niewdzięcznością, a dla dokonania takiej kwalifikacji niezbędne jest ustalenie szczególnie naganego stosunku psychicznego obdarowanego do jego zachowania wobec darczyńcy. Samo zewnętrzne zachowanie, choćby ewidentnie naganne etycznie, nie może być zakwalifikowane jako rażąca niewdzięczność bez ustalenia naganności pobudek czy intencji, jakimi kierował się obdarowany (zob. wyrok SN z 19 grudnia 2019 r.,

IV CSK 463/18). Wyjaśniono również, że o rażącej niewdzięczności z reguły nie może być mowy, gdy obdarowany dopuszcza się wobec darczyńcy działań godzących w jego dobra, lecz działania te nie wykraczają poza ramy zwykłych konfliktów życiowych (rodzinnych) w określonym środowisku. Rażąca niewdzięczność zachodzi tylko wtedy, gdy niewłaściwe postępowanie obdarowanego było intencjonalne, świadome, umyślne, czy też podjęte ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze (zob. postanowienie SN z 19 grudnia 2019 r., I CSK 530/19 i powołane w nim orzecznictwo).

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że oba orzekające w sprawie Sądy poddały zachowanie pozwanej wnikliwej ocenie w kontekście ustalonych w sprawie okoliczności faktycznych. Nie stwierdziły one występowania wskazywanych powyżej wyżej okoliczności. Oparty na ogólnych ocenach czy postulatach wniosków o przyjęcie skargi kasacyjnej nie przekonuje o występowaniu w niniejszej sprawie wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O istnieniu podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności należy w każdym wypadku wnioskować na gruncie okoliczności sprawy. Sąd Apelacyjny wyczerpująco wyjaśnił przyczyny dla których uznał, że w sprawie nie zostały spełnione przesłanki określone w art. 898 i nast. k.c.

Skonfrontowanie uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z motywami zaskarżonego wyroku nie potwierdza zatem tezy skarżących o oczywistej zasadności skargi. Argumenty zawarte w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej stanowią próbę zakwestionowania ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd *meriti*, a te są dla Sądu Najwyższego wiążące i niemożliwe wprost do zakwestionowania w postępowaniu kasacyjnym (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Z wiążącej Sądu Najwyższego podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia wynika, że nie została spełniona przesłanka rażącej niewdzięczności, która uzasadniałaby skuteczne odwołanie darowizny.

Bez znaczenia jest przy tym, że skarżący w ramach podstaw wniesionego środka prawnego zarzucili naruszenie określonych regulacji prawa procesowego i materialnego. Jak zostało to już podniesione nie jest rzeczą Sądu Najwyższego

poszukiwanie w innych częściach skargi kasacyjnej argumentów na uzasadnienie przyjęcia jej do rozpoznania.

Brak prawidłowego nakreślenia kontekstu prawnego twierdzeń powodów uniemożliwia Sądowi Najwyższemu ich ocenę pod kątem wystąpienia przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Maciej Kowalski

(a.z.)

[SOP]